

Școala Doctorală de Științe Sociale

Domeniul de doctorat: Finanțe

TEZA DE DOCTORAT

-Rezumat-

Interacțiunea dintre sistemul de impozite,
economie și dezvoltare umană, în contextul statelor
membre ale Uniunii Europene Centrale și de Est

doctorand:

Loredana Andreea Cristea (căs. Chițoiu)

conducător științific:

prof.univ.dr. Mihai Aristotel Ungureanu

CUPRINS	3
INTRODUCERE	7
CAPITOLUL I. FUNDAMENTAREA TEORETICĂ A SISTEMULUI FISCAL	22
1.1. Evoluția procesului de impozitare de-a lungul istoriei.....	23
1.2. Delimitarea conceptuală a sistemului fiscal	29
1.2.1. Societatea și politica fiscală	29
1.2.2. Arborele sistemului fiscal și cultura fiscală, drept element constituent al acestuia	32
1.3. Modelul conceptual de funcționare a sistemului fiscal	42
1.4. Sistemul de impozite- pilonul de bază al sistemului fiscal.....	45
1.4.1. Elemente de optim ale fiscalității.....	45
1.4.2. Abordarea conceptuală și structurală a sistemului de impozite	50
1.5. Concluzii și contribuții personale	58
CAPITOLUL II. CADRUL FISCAL-LEGISLATIV ÎN CONTEXTUL EUROPEAN ACTUAL	63
2.1. Reglementarea politicii fiscale la nivelul Uniunii Europene.....	64
2.2. Reglementarea impozitării la nivelul Uniunii Europene	71
2.3. Stabilirea eșantionului reprezentativ, din cadrul țărilor membre ale Uniunii Europene ..	76
2.3.1. Caracterizarea sumară a sistemelor de impozitare din statele emergente ECE	79
2.3.2. Caracterizarea sumară a sistemelor de impozitare din statele dezvoltate ECE.....	88
2.3.3. Sinteza situației existente la nivelul statelor ECE, din punctul de vedere al fiscalității	98
2.4. Concluzii și contribuții personale	100
CAPITOLUL III. CONSIDERAȚII CU PRIVIRE LA IMPACTUL FISCAL ASUPRA ECONOMIEI, ÎN CADRUL STATELOR DIN UNIUNEA EUROPEANĂ CENTRALĂ ȘI DE EST	103
3.1. Produsul intern brut- principala măsură de dimensionare globală a unei economii.....	104
3.2. Studiul relației dintre fiscalitate și produsul intern brut, în cadrul statelor centrale și de est ale Uniunii Europene	108
3.2.1. Prezentarea descriptivă a variabilelor analizate	108
3.2.2. Analiza de regresie în cadrul statelor ECE	113

3.3. Impactul fiscal asupra economiei, la nivelul economiilor emergente versus economiilor dezvoltate. Metoda vectorului autoregresiv.....	117
3.3.1. Metodologia de cercetare în studiul impactului fiscal asupra economiei	117
3.3.2. Funcția de impuls-răspuns aplicată produsului intern brut și veniturilor fiscale, la nivelul statelor ECE.....	124
3.4. Concluzii și contribuții personale	128
CAPITOLUL IV. RAȚIONALIZAREA BUNĂSTĂRII ȘI STUDIUL RELAȚIEI CREȘTERE ECONOMICĂ-DEZVOLTARE UMANĂ.....	131
4.1. Aspecte generale privind bunăstarea, creșterea economică și dezvoltarea	132
4.1.1. Abordarea conceptului de bunăstare	132
4.1.2. Interconexiunea teoretică a relației creștere economică-dezvoltare.....	137
4.2. Dimensionarea fenomenelor de bunăstare, creștere economică și dezvoltare, în raport cu fiscalitatea din cadrul statelor Uniunii Europene Centrale și de Est	141
4.3. Interacțiunea dintre creșterea economică și dezvoltarea capitalului uman, în cadrul statelor Uniunii Europene Centrale și de Est.....	154
4.3.2. Metodologia de cercetare a legăturii bidirecționale dintre creșterea economică și dezvoltarea capitalului uman	155
4.3.3. Legătura dintre creșterea economică și dezvoltarea capitalului uman.....	158
4.3.4. Rezumatul rezultatelor obținute prin cauzalitatea Granger, între economie și dezvoltare, la nivelul statelor ECE	173
4.4. Concluzii și contribuții personale	176
CAPITOLUL V. INTERACȚIUNEA DINTRE FISCALITATE ȘI INDICATORII MULTIDIMENSIONALI AI DEZVOLTĂRII ȘI BUNĂSTĂRII	181
5.1. Raționamentul de studiu al interacțiunii fiscalitate-creștere economică-dezvoltare umană	181
5.2. Relația existentă între creșterea economică și nivelul fiscalității. Studiul multiplicatorilor fiscali aferenți veniturilor, din Uniunea Europeană Centrală și de Est	184
5.2.1. Metodologia cercetării în analiza relației dintre creșterea economică și fiscalitate. Modelul VAR	184
5.2.2. Estimarea multiplicatorilor fiscali ai veniturilor, în cadrul statelor ECE	188
5.2.3. Rezumatul rezultatelor cu privire la relația dintre fiscalitate și economie.....	195
5.3. Studiul econometric al relației dintre fiscalitate și dezvoltare umană	198
5.3.1. Economia din umbră, corupția și fiscalitatea- abordare conceptuală.....	198

5.3.2. Metodologia cercetării pentru analiza rolului fiscalității în relația cu factorii politici și cei ai dezvoltării umane. Modelul Lasso și Auto Search.....	202
5.3.3. Analiza interconexiunilor existente între indicatorii politici și partea economică a dezvoltării	207
5.3.4. Studiul cu privire la rolul fiscalității în dezvoltarea umană.....	213
5.4. Concluzii și contribuții personale	218
SINTEZA CONCLUZIILOR, CONTRIBUȚIILOR PERSONALE ȘI DIRECȚII DE CERCETARE ULTERIOARE.....	222
BIBLIOGRAFIE.....	231
LISTA FIGURILOR	239
LISTA GRAFICELOR	240
LISTA TABELELOR.....	241
ANEXE.....	243

Cuvinte cheie: sistem fiscal, fiscalitate, creștere economică, dezvoltarea capitalului uman, bunăstare generală, produs intern brut (PIB), indicatori alternativi PIB –ului, studii econometrice.

INTRODUCERE

A. MOTIVAȚIA ALEGERII TEMEI DE DOCTORAT, IMPORTANȚA ȘI ACTUALITATEA

Sistemul de impozite reprezintă principala sursă de formare a bugetului de stat, buget fără de care existența unui stat este de neconceput. În dependență cu aceste completări la bugetul de stat, depinde și nivelul de trai al tuturor cetățenilor, care se concretizează în economia actuală a statului. Importanța crescută a temei de cercetare, abordată prin prezenta teză de doctorat, este întărită de preocupările constante de eficientizare și optimizare a sistemului de impozite, în raport cu asigurarea unei economii în creștere, cât și a caracteristicilor de bunăstare și dezvoltare a capitalului uman, atât pe plan național, cât și pe plan internațional.

Tema de cercetare din cadrul tezei de doctorat, intitulată ”*Interacțiunea dintre sistemul de impozite, economie și dezvoltare umană, în contextul statelor membre ale Uniunii Europene Centrale și de Est*” a fost aleasă datorită faptului că, cea mai mare parte a resurselor financiare din cadrul unui stat o ocupă prelevările fiscale obligatorii formate din impozite și taxe, iar acestea reprezintă surse generatoare de venituri și au un impact important asupra funcționării economiei în ansamblu, în special asupra redistribuirii resurselor economice. Pentru o mai bună evidențiere a legăturii existente între impozite și taxe – macroeconomie, prin tema de doctorat aleasă, se va urmări realizarea unui studiu, prin care să fie subliniată interdependența dintre fiscalitate-economie-dezvoltare, dar și a rolului pe care îl are fiscalitatea în asigurarea unei bunăstări generale, la nivelul unei societăți.

Condițiile economice actuale din Uniunea Europeană poartă încă urmele lăsate de criza economico-financiară din 2008-2009, iar instabilitatea statelor emergente face necesară implementarea unor reglementări clare, cu rezultate pe termen lung, cu referire la politica fiscală, care poate atrage după sine consecințe macroeconomice pozitive și durabile. Acest lucru este accentuat de faptul că dezvoltarea capitalului uman și bunăstarea economică, financiară, dar și socială a unui stat poate fi realizată prin intermediul impozitării directe și indirecte, respectiv prin intermediul veniturilor fiscale. Pe lângă măsurile de austeritate și planurile de salvare, întreprinse pe timp de criză, este importantă implementarea unor măsuri cu referire la reforma fiscală națională optimă, astfel încât sistemul fiscal, respectiv sistemul de impozite și taxe, să devină stabilizatorul economiei naționale. Astfel că, actualitatea temei de cercetare este condiționată de

necesitatea estimării impactului și rolului pe care îl au impozitele în formarea veniturilor guvernamentale, dar și asupra economiei și dezvoltării unui stat.

Fiscalitatea are un impact decisiv asupra dezvoltării economiei naționale, deoarece prin intermediul veniturilor guvernamentale, statul, prin modul de implementare a sistemului fiscal, poate acționa în sensul dorit, prin utilizarea pârghiilor de politică economică și financiară. Spre exemplu, se poate stimula sau se poate stopa interesul cetățenilor în realizarea activităților economice, precum și în consumul anumitor mărfuri și/sau servicii, dar pot fi influențate și relațiile comerciale cu exteriorul.

La nivel global, ne aflăm într-o fază a dezvoltării socio-economice, în care creșterea economică este unul dintre multe alte obiective ale politicii economice, iar guvernele caută o nouă direcție pentru alinierea la economia mondială. Consider că pentru a oferi cea mai potrivită evaluare a situației generale, este necesar să se țină cont de faptul că activitatea economico-fiscală, bunăstarea socială și dezvoltarea capitalului uman reprezintă elemente interconectate, care, studiate împreună, pot oferi o imagine de ansamblu, cu privire la relația fiscalitate-economie-dezvoltare.

În acest context, prin această teză de doctorat, se propune aducerea unui plus de cunoaștere din experiența statelor alese în eșantionul de studiu, cu scopul identificării unor propuneri de eficientizare a relației dintre sistemul de impozite și economie, precum și de adoptare a unor noi metode și tehnici de gestionare a acestui sistem complex, astfel încât să conducă spre dezvoltare și bunăstare generală.

B. PREZENTAREA STADIULUI ACTUAL AL CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE ȘI BIBLIOGRAFIA REPRESENTATIVĂ

Economiștii susțin că activitatea macroeconomică poate fi afectată diferit, prin intermediul impozitelor, dar impactul prelevărilor fiscale asupra economiei este contradictoriu, existând studii care arată influența negativă a acestora, iar altele care susțin influența pozitivă. Aceste dezbateri și rezultate contradictorii sunt o consecință a modului de utilizare a instrumentelor de politică fiscală, în cadrul fiecărui stat, dar și a nivelului de dezvoltare, a metodei de cercetare utilizată, cât și a variabilelor incluse în modelele studiate.

Majoritatea cercetărilor cu privire la fiscalitate, nu s-au axat și pe analiza bunăstării generale a societății, astfel încât să evidențieze impactul fiscalității asupra elementului social al națiunii, respectiv asupra populației. Prin cercetarea literaturii de specialitate, cu privire la relația dintre prelevările fiscale obligatorii și economie, s-a observat că, în practica de cercetare, au fost realizate studii științifice ce țin de unele aspecte asociate acestei teme de cercetare, dar care nu înglobează însă întreaga problematică a interdependenței dintre sistemul de impozite și indicatorii

macroeconomici, care ar putea evidenția bunăstarea generală. Din acest motiv, considerăm oportună continuarea cercetării în această nișă.

Principalii indicatori macroeconomici, care pot sublinia progresul economic, social, dar și politic al societății, în cadrul prezentei cercetări, au fost selectați pentru a completa produsul intern brut (PIB), drept principală măsură a economiei unui stat, deoarece PIB-ul tratat singur în relație cu impozitarea nu oferă informații de ordin calitativ, cu privire la bunăstarea generală a societății. Identificarea modului prin care politicile fiscale interacționează cu bunăstarea generală reprezintă un punct de interes major, deoarece ar putea permite furnizarea unor servicii publice calitative, care să satisfacă bunăstarea individuală, deoarece membrii societății nu sunt preocupați de creșterea produsului intern brut, ci de creșterea bunăstării lor, derivată și din bunurile și serviciile pe care le consumă.

Astfel, bunăstarea generală a populației se împletește perfect cu obiectivele de creștere economică și dezvoltare a capitalului uman, fiind un subiect oportun de abordat în prezenta cercetare, prin analiza interdependențelor existente între fiscalitate-economie-dezvoltare. Totuși, trebuie să ținem cont, pe de o parte *de indicatorii de ordin cantitativ* ai creșterii economice, deoarece importanța lor nu poate fi ignorată și guvernele trebuie să pună în aplicare politici de îmbunătățire a economiei, iar pe de altă parte, avem nevoie și de *indicatorii de ordin calitativ*, specifici dezvoltării capitalului uman și bunăstării. Acest lucru este întărit de ideea conform căreia, societatea globală are nevoie de o nouă busolă care să o orienteze spre progresul real, fără a se mai pune semnul de egalitate între creștere economică și progres, deoarece momentan nu există un indicator general al progresului, care să fie atât o măsură de prosperitate, cât și de bunăstare.

În ceea ce privește preocupările cercetătorilor cu privire la subiectul tezei de doctorat, și mai ales, asupra relației fiscalitate-economie-dezvoltare, acestea au dat naștere mai multor studii economico-financiare, menite să ofere soluții și modele de acțiune cu privire la politica fiscală a statelor, având în vedere transformările economice de-a lungul timpului, cu scopul de asigurare a unor economii, în care bunăstarea generală ar trebui să reprezintă ținta generală a factorilor de decizie. Relația dintre sistemul fiscal și economie a fost intens studiată atât de către autori autohtoni, cât și străini. În literatura de specialitate, diverse studii au examinat în mod diferit și individual efectele impozitelor pe venit, pe profit, impozitului pe muncă, a taxei pe valoarea adăugată, a evaziunii fiscale, corupției, conformării la plată a contribuabilului, reformelor bugetare, politicii fiscale, etc. asupra dezvoltării și creșterii economice. Astfel că, din punctul de vedere al stadiului actual al cercetării, care reiasă din literatura de specialitate, cele mai reprezentative studii vor fi prezentate în continuare.

În ultimii ani, cercetările din domeniul financiar și cel economic s-au concentrat foarte mult asupra relației de interdependență dintre **fiscalitate și creștere economică**. De-a lungul timpului, s-a adunat un volum mare de literatură de teoretică și empirică, care examinează relația dintre impozitare și creștere economică. Dacă privim relația impozitare-economie doar din punct de vedere teoretic, putem considera că există două efecte principale care pot exista: pe de o parte, finanțarea cheltuielilor guvernamentale prin intermediul impozitării, care atrage efecte benefice în economie, iar, pe de altă parte, în funcție de structura și nivelul impunerii în cadrul statelor, impozitarea poate avea efecte macroeconomice negative.

În ceea ce privește bunăstarea societății, există cercetări conform cărora, modificarea standardului de viață, pe termen lung, poate fi influențată prin practicarea unor rate de impozitare scăzute, chiar dacă acestea nu au impact imediat și semnificativ asupra creșterii economice (Brașoveanu-Obreja, 2007)¹. De asemenea, a-a descoperit că reducerile ratelor de impozitare, care sunt legate de muncă, venit și capital și creșterea ratelor de impozitare pe consum, fac posibilă amplificarea creșterii în cadrul unei economii, iar pe de altă parte o posibilă creștere a cotelor de impozitare, care este legată de venituri, va afecta negativ participarea persoanelor pe piața muncii și a întreprinderilor (Spirakis și Sarantidis, 2017)². Pe de altă parte, în cadrul altor cercetări s-a descoperit că ratele de impozitare scăzute au un impact slab asupra creșterii economice, pe când cotele de impozitare ridicate au efecte negative și imediate asupra creșterii (Jaimovich și Rebelo, 2017)³. În cadrul cercetărilor la nivelul țărilor membre Uniunii Europene, s-au obținut rezultate pozitive asupra creșterii economice, în ceea ce privește impozitul pe venit și contribuțiile sociale obligatorii, chiar și în cazul impozitelor pe profitul companiilor, lucru care este în contradicție cu rezultatele empirice anterioare din literatura de specialitate. Pe de altă parte, impactul impozitelor pe producție și consum este în linie cu alte cercetări, fiind favorabile creșterii economice (Stoilov, 2017)⁴.

De-a lungul timpul au fost realizate cercetări și pentru identificarea **factorilor de influență decisivi asupra gradului de variație a veniturilor fiscale**. Legătura dintre sistemul de conducere național, concretizat prin guvernare, nivelul inflației, precum și nivelul corupției a fost studiată, în corelație cu veniturile obținute din impozitare, de autori precum Epaphra și Massawe (2017)⁵,

¹ Brașoveanu-Obreja, L.,(2007), Impactul politici fiscale asupra creșterii economice, Editura ASE București

² Spirakis G., Sarantidis A. (2017) The Impact of Tax Policy on the Economic Growth of Greece. In: Thomakos D., Nikolopoulos K. (eds) Taxation in Crisis. Palgrave Macmillan Studies in Banking and Financial Institutions. Palgrave Macmillan, Cham, https://doi.org/10.1007/978-3-319-65310-5_16

³ Jaimovich, N., and Rebelo, S. (2017). Nonlinear effects of taxation on growth, *Journal of Political Economy*, 125(1), 265-291

⁴ Stoilov, D. (2017) Tax structure and economic growth: Evidence from the European Union, *Contaduría y Administración*, Volume 62, Issue 3, Pages 1041-1057, <https://doi.org/10.1016/j.cya.2017.04.006>

⁵ Epaphra, M., Massawe, J. (2017). Corruption, governance and tax revenues in Africa. *Business and Economic Horizons (BEH)*, vol. 13(1232-2019-715), pp. 439.

care au ajuns la concluzia că variabilele legate de corupție au un *efect negativ* asupra veniturilor fiscale, pe când cele legate de eficacitatea guvernului, calitatea reglementărilor în stat, dar și în legătură cu statul de drept au un *efect pozitiv* asupra acestora. La aceleași rezultate, în ceea ce privește influența corupției, inflației și a calității guvernului asupra veniturilor fiscale, au ajuns și Hunady & Orviska (2015)⁶, Ahmed et al. (2016)⁷, Cristea et al (2019)⁸. Considerăm că, în această situație, datoria statului este de a reduce corupția prin îmbunătățirea calității, în cadrul administrației fiscale, astfel încât nivelul veniturilor să fie la un prag înalt de îndeplinire, în raport cu cheltuielile, iar implementarea măsurilor pentru dezvoltarea culturii fiscale naționale, apreciem că ar avea un impact pozitiv pe acest segment.

Cu toate acestea, există încă lacune în literatura de specialitate, care merită să fie investigate. În primul rând, obținerea de cunoștințe în această arie este importantă, deoarece studierea modului în care acești factori de natură fiscală influențează economia, în ansamblul ei, va ajuta la evaluarea interacțiunilor dintre fiscalitate și bunăstare.

Cu privire la alte articole de referință din literatura națională și internațională amintim și studiile următorilor cercetători, care au adus valoare studiul vizat în prezenta teză de doctorat și anume: Văcărel et al. (2007)⁹, Dumbrăveanu, A. (2017)¹⁰, Ungureanu et al. (2017)¹¹, Vodă și Dobrotă, (2018)¹², Comaniciu (2018)¹³, Medina și Schneider (2018)¹⁴, Vătavu et al. (2019)¹⁵, Terra et al. (2021)¹⁶, dar nu numai.

Toate aceste studii pot reprezenta puncte de plecare în găsirea unor propuneri legislative, în ceea ce privește politica fiscal-bugetară, astfel încât să nu fie afectată sustenabilitatea finanțelor

⁶ Hunady, J., Orviska, M. (2015). The effect of corruption on tax revenue in OECD and Latin America countries. *Theoretical and Practical Aspects of Public Finance*, 80.

⁷ Ahmed, K. H., Ahmed, S., Mushtaq, M., Nadeem, M. (2016). Socio economic determinants of tax revenue in Pakistan: An empirical analysis. *Journal of Applied environmental and biological science*, vol. 6, pp. 32-42.

⁸ Cristea L.A., Vodă A.D., Ungureanu D. M. (2019) Determinant Factors of Fiscal Revenues, under Current Economic Conditions, International Scientific Conference "European Financial Systems 2019", Brno, Czech Republic, p. 82-89, WOS:000503222600009

⁹ Văcărel, I. (coord.) (2007), *Finanțe publice*, Ediția a VI-a, Editura Didactică și Pedagogică, București

¹⁰ Dumbrăveanu, A. (2017), *Creșterea economică și satisfacția socială*. Teză de doctorat. Universitatea de Vest din Timișoara

¹¹ Ungureanu, M., A. (coord.), Nedelescu, M., D. și Ungureanu, M., D. (2017), *Fiscalitate comparată și tehnici de optimizare fiscală*, Editura Universitară, București

¹² Vodă A., D., & Dobrotă, G. (2018). Implications of fiscal stimuli in macroeconomic plane at the level of some developed and emerging countries. *Annals of 'Constantin Brancusi' University of Targu-Jiu. Economy Series. Special Issue*, 60-67

¹³ Comaniciu, C. (2018). Taxation in Emerging Market and Middle-Income Economies: Similarities and Differences Between Countries from Europe and Central Asia. In *Emerging Issues in the Global Economy*, pp. 139-150. Springer, Cham.

¹⁴ Medina L. și Schneider F. (2018): *Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years?*

¹⁵ Vătavu, S., Lobont, O. R., Stefea, P., & Brindescu-Olariu, D. (2019). How Taxes Relate to Potential Welfare Gain and Appreciable Economic Growth. *Sustainability*, 11(15), 4094.

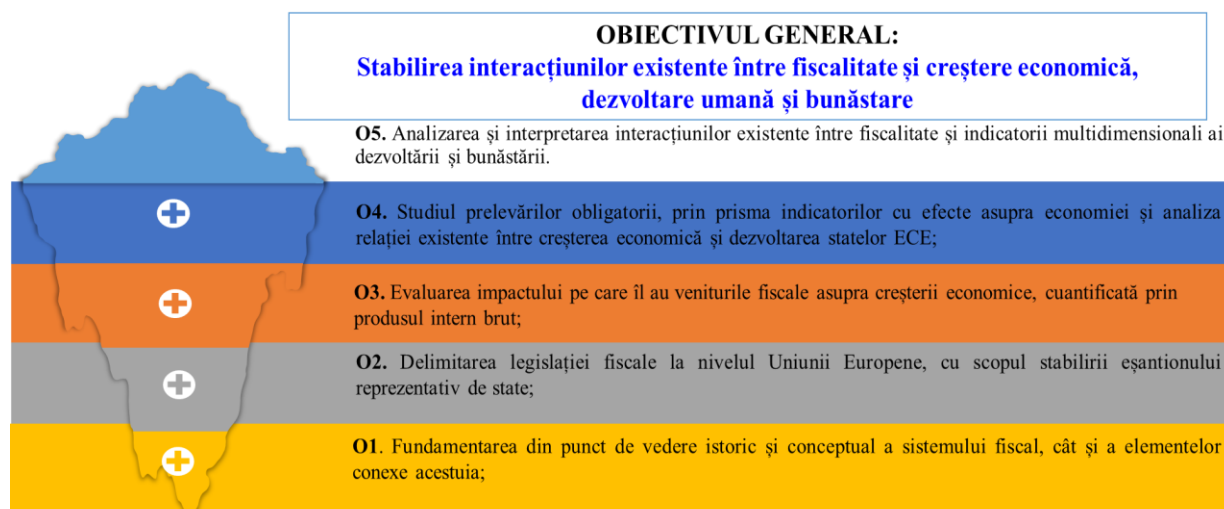
¹⁶ Terra, F. H. B., Ferrari Filho, F., & Fonseca, P. C. D. (2021). Keynes on state and economic development. *Review of Political Economy*, 33(1), 88-102

publice, în raport cu modul de guvernare, având în vedere că influența factorilor macroeconomici dăunători, nu este una pozitivă asupra formării veniturilor fiscale. Prin cercetarea literaturii de specialitate cu privire la această speță foarte complexă și cu numeroase interdependențe, între prelevările fiscale obligatorii și economie, s-a observat că în practica de cercetare de la nivelul Uniunii Europene, dar și a României, au fost realizate studii științifice ce țin de unele aspecte asociate acestei teme de cercetare, dar care nu înglobează însă întreaga problematică a interdependenței dintre sistemul de impozite și indicatorii macroeconomici specifici dezvoltării și bunăstării.

C. OBIECTIVELE ȘI IPOTEZELE DE CERCETARE

Obiectivul general al prezentei cercetări se referă la ”*Stabilirea interacțiunilor existente între fiscalitate și creștere economică, dezvoltare și bunăstare*”, cu scopul de a delimita rolul pe care îl au politicile fiscale în asigurarea bunăstării, la nivelul unei societăți. Pe baza obiectivului general, s-au definit **5 obiective principale**, ale prezentei teze de doctorat, după cum se pot observa în cadrul Figurii 1. Fiecare obiectiv principal corespunde celor cinci capitole ale prezentei cercetări.

Figura 1 Obiectivele principale ale tezei de doctorat

Sursa: prelucrarea autorului, prin intermediul programului Microsoft PowerPoint

Pentru fiecare obiectiv principal, cu rolul de a urmări în detaliu fazele cercetării, s-au construit **obiective specifice**, așadar fiecărui obiectiv principal, aferent capitolelor structurate, îi corespund câte trei obiective specifice. Prin intermediul testării și acceptării **ipotezelor de cercetare**, specifice fiecărui obiectiv specific, în parte, va fii posibilă îndeplinirea obiectivului principal al capitolului, iar, ulterior atingerea obiectivului general al întregii cercetări. Cu scopul atingerii obiectivelor stabilite, în cadrul tezei de doctorat, s-a parcurs etapizat fiecare obiectiv principal, în parte. Astfel, pentru determinarea stadiului actual al cercetării, fiecare capitol a demarat cu studiul literaturii de specialitate, cu scopul găsirii golurilor din literatură, cât și a

modalităților de îndeplinire a obiectivelor specifice stabilite. Ulterior, după fundamentarea teoretică, continuarea studiului a presupus testarea ipotezelor de cercetare, iar, pe baza acceptării acestora, a fost posibilă conturarea unei imagini de ansamblu a rezultatelor finale, a contribuțiilor proprii și, în mod direct, s-a putut îndeplini scopului general al tezei de doctorat. În prezenta teză de doctorat avem: 5 obiective principale sunt împărțite în 15 obiective specifice și 21 ipoteze de cercetare, construite pentru a fi testate, îndeplinite și argumentate, astfel încât obiectivul general al cercetării să poată fi atins.

D. METODOLOGIA CERCETĂRII

Abordarea temei de doctorat cu privire la interdependența dintre sistemul de impozite și indicatorii macroeconomici, din perspectivă economică, juridică, legislativă, psihologică și socială, conferă acesteia caracterul interdisciplinar. Lucrarea abordează o cercetare interdisciplinară, vizând astfel aspecte ce se regăsesc în domeniul economic, fiscal, legislativ, statistic, matematic, dar și în domeniul social.

În ceea ce privește **metodologia de cercetare** din cadrul acestei teze de doctorat, pentru atingerea obiectivului general, s-a constatat că cercetarea este una complexă, interdisciplinară și de tip exploratoriu, cuprinzând de la aspecte teoretice, până la aspecte practice cu privire la fiscalitate și indicatorii multidimensionali ai dezvoltării și bunăstării. În cadrul acestei lucrări s-au utilizat următoarele metode:

- *metoda de cercetarea teoretică și metoda lecturării bibliografiei de specialitate*, prin intermediul cărora a fost posibilă delimitarea elementelor conexe ale sistemului fiscal, a legislației în vigoare, a fenomenelor de bunăstare, creștere economică și dezvoltare, precum și a elementelor dăunătoare fiscalității, precum corupția și economia din umbră. Alinierea rezultatelor obținute, prin demersul științific, la literatura de specialitate, au fost utile și în conturarea, din perspectivă proprie, a aspectelor conceptuale, abordate în prezenta cercetare.

- *metoda observării și explicării științifice* este practic prezentă pe tot parcursul cercetării. Această metodă este utilă în descoperirea esenței fenomenului studiat, în interpretarea teoretică și științifică a relației fiscalitate-economie-dezvoltare, precum și în cunoașterea evoluției fenomenelor studiate, în raport cu sistemul fiscal, la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene Centrale și de Est (ECE).

- *metoda descriptivă și metoda comparativă* sunt utilizate împreună, în mod frecvent, în cadrul cercetărilor economice, prin intermediul cărora, pe de o parte, în cadrul prezentei cercetări, au făcut posibilă descrierea proceselor, fenomenelor și indicatorilor referitori la fiscalitate, economie și dezvoltare a capitalului uman, iar pe de altă parte, au făcut posibilă compararea situației existente la nivelul statelor supuse analizei, prin evidențierea punctelor comune, cât și a punctelor care le diferențiază, cu privire la subiectul cercetat;

- *metoda cercetării empirice*, cu ajutorul căreia a fost delimitat scopul cercetării, studiul literaturii de specialitate, construirea bazei de date, alegerea metodologiei adecvate ipotezelor de cercetare, analiza și interpretarea rezultatelor, precum și conturarea concluziilor și a direcțiilor de cercetare.

- *metoda reprezentării grafice* a fost utilizată pentru o înțelegere mai aprofundată a fenomenelor studiate, iar utilizarea tabelelor, figurilor și a graficelor a fost necesară pentru a sintetiza și structura cât mai bine rezultatele cercetării, din punct de vedere calitativ și cantitativ.

- *metoda analizei statistice și metoda econometrică* au fost utilizate pentru studiul relațiilor dintre economie-dezvoltare umană, fiscalitate-economie, cât și între fiscalitate-dezvoltare umană, care pe baza rezultatelor obținute au putut conduce, ulterior, la evidențierea interacțiunii sistemului fiscal cu economia, în sens favorabil bunăstării. Drept metode și modele de analiză statistică și econometrică au fost utilizate: analiza de regresie, modelul de vector autoregresiv (VAR), trendul Hodrick-Prescott, cauzalitatea Granger, modelul ARDL, modelul Lasso și modelul AutoSearch.

- *metoda analizei și sintezei, metoda inducției și deducției* prin intermediul cărora a fost posibilă descompunerea obiectivului general al cercetării în obiective principale și specifice, care să permită conturarea raționamentului de studiu al relației fiscalitate-economie-dezvoltare. Astfel, cu ajutorul analizei și sintezei, ipotezele cercetării au putut fi verificate, iar elementele care leagă fenomenele studiate au fost reliefate, încât rezultatele obținute prin studiile realizate să poată fi argumentate. Pentru atingerea obiectivelor din prezenta cercetare toate aspectele supuse studiului au fost tratate sub aspect *deductiv*, de la general la particular, dar și *inductiv*, pe măsură ce studiul rolului pe care îl are fiscalitate în dezvoltarea umană a fost mai avansat.

- *metoda studiului de caz*, prin intermediul căreia a fost posibilă analiza situației existente la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene Centrale și de Est, alese în eșantion și cu ajutorul căreia investigarea complexă și în profunzime a relației fiscalitate-economie-dezvoltare umană a fost posibilă.

- *metoda analizei calitative și metoda analizei cantitative*. Deși cercetarea se urmărește a fi una de tip calitativ, pentru a întări rezultatele cercetării și a sublinia incidențele existente în prezenta speță, inevitabil a fost nevoie de recurgerea la cercetarea cantitativă. Prin intermediul metodelor calitative, a fost posibilă găsirea semnificației cantitative a datelor, structurate în tabele, grafice și figuri, cu scopul de a ajunge la rezultate generalizabile, astfel încât să se poată contura rolul fiscalității în dezvoltarea capitalului uman, încât acesta să poată avea efecte pozitive asupra bunăstării societății. Astfel datele utilizate în prezenta cercetare au fost prelucrate atât în mod cantitativ, cât și calitativ.

În ceea ce privește ***instrumentele de cercetare*** utilizate pentru atingerea obiectivului general al prezentei cercetări s-a recurs la:

- programul Microsoft Office Word și Microsoft PowerPoint, prin intermediul căruia a fost posibilă procesarea textului, a graficelor, figurilor și tabelor;
- programul Microsoft Excel, prin intermediul căruia a fost posibilă structurarea, aranjarea și procesarea bazei de date utilizate;
- programul econometric Eviews, prin intermediul căruia a fost posibilă analiza statistică și econometrică din cadrul întregii cercetări.

Referitor la eșantionul supus studiului, *eșantionarea* a fost una de tip rațional și sistematic, prin care, în prima etapă, au fost selectate argumentat șase state membre ale Uniunii Europene Centrale și de Est. Unitățile de studiu au fost împărțite în două categorii și anume state dezvoltate: Cehia, Slovacia și Slovenia, precum și state în curs de dezvoltare: România, Polonia și Ungaria. Perioada de timp analizată fost una longitudinală - serii de timp, pentru a urmări evoluția interacțiunii dintre fiscalitate-economie și dezvoltare. În ultimul capitol al tezei, pentru oferirea unei imagini generale cu privire la subiectul cercetării, analizele întreprinse s-au axat asupra unui eșantion format din mai multe state, respectiv 118 și 77, inclusiv cele șase țări din eșantionul inițial, cu scopul de a obține rezultate generalizabile. Datele cu privire la indicatori au fost preluate din baze de date precum: Eurostat, rapoarte ale Comisiei Europene, baza de date OECD, WorldBank, precum și din alte organizații internaționale, cât și articole științifice.

E. STRUCTURA TEZEI DE DOCTORAT

Teza de doctorat, din punct de vedere structural, cuprinde un capitol introductiv, cinci capitole de conținut, precum și un capitol în care sunt sintetizate concluziile, contribuțiile proprii și direcțiile de cercetare viitoare, totalizând un număr de 250 pagini, în cadrul cărora informațiile și rezultatele cercetării au fost analizate și interpretate prin intermediul a 16 reprezentări grafice, 29 figuri și 44 de tabele, pe baza studierii literaturii de specialitate relevantă domeniului de cercetare, respectiv 209 referințe bibliografice.

Cele cinci capitole ale tezei de doctorat cuprind, fiecare, câte un obiectiv principal, trei sau mai multe obiective specifice, cât și ipoteze ale cercetării. Fiecare capitol se finalizează cu partea de concluzii și contribuții personale, iar la finalul tezei de doctorat sunt sintetizate, într-un capitol distinct, contribuțiile personale, recomandările, cât și principalele direcții de acțiune viitoare, precum și referințele bibliografice utilizate în teza de doctorat, relevante pentru cercetare. Rezultatele așteptate vor reprezenta automat îndeplinirea obiectivelor principale și specifice, dar și oferirea răspunsurilor la întrebările de cercetare, formulate prin ipotezele fiecărui capitol. Odată cu acestea, ne așteptăm ca rezultatele cercetării să poată fi folosite atât de către cei care vor fi interesați de interacțiunea dintre sistemul de impozite și indicatorii macroeconomici, astfel încât aceasta să fie în avantajul bunăstării oamenilor, cât și în dezbateri și discuții constructive din domeniul economico-financiar.

În cadrul **primului capitol**, intitulat "Fundamentarea teoretică a sistemului fiscal", s-a propus prezentarea succintă a drumului parcurs de impozitare, până în prezent și evidențierea faptului că sistemele fiscale actuale sunt produsul unei evoluții îndelungate, marcate de importante evenimente istorice. Tot în cadrul acestui capitol, se prezintă și analizează sistemul fiscal, din punct de vedere conceptual, urmărind evidențierea mecanismului conceptual de funcționare a acestuia, dar și a necesității de integrare în cadrul componentelor sale a elementului de "cultură fiscală"- element component de noutate în literatura de specialitate. Capitolul întâi se încheie cu prezentarea principalelor caracteristici ale sistemului de impozite, de care depinde performanța sistemului fiscal, și anume, principiile fundamentale ale acestuia, precum și modalitățile de impozitare, urmate apoi de secțiunea dedicată concluziilor și contribuțiilor personale.

În cadrul celui de **al doilea capitol**, intitulat "Cadrul fiscal legislativ, în contextul european actual", a fost prezentată legislația fiscală la nivelul Uniunii Europene (UE), prin prezentarea principalelor reglementări cu privire la impozitarea directă și indirectă, precum și a principalelor tratate de formare și funcționare a UE, dar și cele referitoare la stabilitate și creștere. Pentru stabilirea cadrului de cercetare, cu privire la interdependența existentă în relația fiscalitate-economie-dezvoltare, în cadrul acestui capitol s-a urmărit, după, prezentarea reglementărilor fiscale din cadrul Uniunii Europene și stabilirea eșantionului reprezentativ pentru studiile viitoare, precum și a caracterizării sumare a sistemelor lor de impozitare, respectiv pentru șase state membre Uniunii Europene Centrale și de Est.

În cadrul celui de **al treilea capitol**, intitulat "Considerații cu privire la impactul fiscal asupra economiei, în cadrul statelor din Uniunea Europeană Centrală și de Est", s-a urmărit abordarea produsului intern brut, drept principala măsură de dimensionare a economiei, cu scopul de a stabili impactul avut de prelevările obligatorii, din statele dezvoltate versus emergente, asupra economiei, prin metodologia analizei de regresie, a vectorului autoregresiv și a funcțiilor de impuls-răspuns.

În cadrul celui de **al patrulea capitol**, intitulat "Raționalizarea bunăstării și studiul relației creștere economică-dezvoltare umană", s-a urmărit delimitarea conceptelor de bunăstare, creștere economică și dezvoltare, dar și a evoluției principalilor indicatori macroeconomici, care pot sublinia progresul economic, social, dar și politic al societății. Aceștia au fost selectați pentru a completa produsul intern brut, deoarece PIB-ul tratat singur în relație cu impozitarea nu oferă informații de ordin calitativ, cu privire la bunăstarea generală a societății. Pornind de la ideea conform căreia dezvoltarea capitalului uman este unul dintre elementele esențiale, care au efecte asupra creșterii economice, iar, în mod direct, asupra bunăstării, tot în cadrul acestui capitol, s-au arătat legăturile bidirecționale existente între creșterea economică și dezvoltarea capitalului uman, din cadrul statelor eșantionul ECE, prin testele de cauzalitate Granger.

În cadrul celui de **al cincilea capitol**, intitulat ”Interacțiunea dintre fiscalitate și indicatorii multidimensionali ai dezvoltării și bunăstării”, a fost delimitată modalitatea de cercetare care va face posibilă stabilirea relațiilor fiscalitate-creștere economică-dezvoltare umană, prin utilizarea modelul VAR, cât și a modelelor Lasso și Auto-Search. În prima parte a acestui capitol, s-a urmărit cuantificarea impactul pe care îl are fiscalitatea asupra PIB-ului, prin generarea funcției de răspuns a economiei la impactul fiscalității și estimarea multiplicatorului veniturilor publice, la nivelul statelor ECE. Iar, în a doua parte a cercetării din cadrul acestui capitol, s-a studiat rolul fiscalității în relație cu dezvoltarea umană, relație stabilită pe baza cercetării cu privire la interconexiunile existente între factorii politici, cei ai distribuției veniturilor și partea economică a dezvoltării umane. În ultima parte a capitolului, s-a analizat rolul pe care îl are fiscalitatea în asigurarea bunăstării societății, la nivelul a 177 state, cu scopul de a oferi o imagine de ansamblu cu privire la situația existentă în această speță.

În **ultimul capitol** al prezentei teze de doctorat, s-a realizat, în mod clasic, sinteza concluziilor și contribuțiilor personale, dar și trasarea direcțiilor posibile de cercetare. În ceea ce privește bibliografia studiată, aceasta este reprezentativă, concentrată în jurul publicațiilor cu același subiect, fiind întărită și de studiul diferitelor acte normative cu referire la subiectul abordat în această cercetare.

Obiectivul general al prezentei cercetări, respectiv *Stabilirea interacțiunilor existente între fiscalitate, creșterea economică și dezvoltarea umană*, cu scopul de a delimita rolul pe care îl au politicile fiscale în asigurarea bunăstării la nivelul unei societăți, a fost îndeplinit, prin respectarea raționamentului de cercetare, prin îndeplinirea obiectivelor principale, specifice, cât și prin acceptarea ipotezelor de cercetare.

În concluzie, se poate afirma că fiscalitatea și creșterea economică sunt interconectate, fiscalitatea fiind o componentă importantă în asigurarea dezvoltării umane și bunăstării societății. Politicile fiscale pot juca un rol crucial în acest sens, prin contribuția lor la finanțarea cheltuielilor publice și la stabilizarea finanțelor publice, prin crearea unui mediu fiscal favorabil pentru investiții și creștere economică. Concluziile cercetării sunt valabile cu mențiunea că, pentru fiecare țară, nivelul optim al fiscalității poate varia în funcție de contextul economic și social, de politicile publice adoptate și de particularitățile fiecărui mediu.

Principalele rezultate de ordin teoretic, din cadrul prezentei teze de doctorat, sunt:

✓ impozitarea a jucat un rol important în istoria lumii, iar pe baza studiului istoriei acesteia, s-a observat că a stat la baza oricărui eveniment major din trecutul lumii, cu posibilitatea de a fi folosită pentru bine sau rău, cu scopul de a pedepsi sau de a asigura și crea o societate civilizată, în care bunăstarea economică, socială și financiară să reprezinte obiectivul primordial;

- ✓ sistemul fiscal a putut fi definit, din punct de vedere operațional, pe baza principalilor termeni cu care are conexiuni;
- ✓ sistemul fiscal a fost abordat din privința unui arbore, a cărui fotosinteză este influențată de modalitatea în care interacționează și se dezvoltă elementele sale componente;
- ✓ a fost oferită o definiție a sistemului de impozite, drept element component al arborelui fiscal;
- ✓ pe baza definițiilor din cadrul literaturii de specialitate, din perspectivă proprie, a fost posibilă definirea conceptului de impozit, a procesului de impozitare, dar și a bunăstării;
- ✓ a fost evidențiat cel mai reprezentativ indicator pentru cuantificarea economiei, respectiv produsul intern brut, fiind oglinda dezvoltării economice generale a societății;
- ✓ elementul de cultură fiscală, a fost pentru prima dată introdus în cadrul componentelor sistemului fiscal, datorită gradului său ridicat de relevanță și a fost posibilă și oferirea unei definiții complexe a acesteia, care cuprinde aspecte legate de atitudinea, comportamentul și cunoștințele populației, în ceea ce privește sistemul fiscal și obligațiile fiscale;
- ✓ a fost realizată caracterizarea politicii fiscale, cât și a impozitării, din punct de vedere legislativ, la nivelul Uniunii Europene, iar, de asemenea, au fost evidențiate principalele caracteristici, dar și evoluții ale fiscalității, din cadrul statelor selectate în eșantionul reprezentativ.

Principalele rezultate de ordin empiric, din cadrul prezentei teze de doctorat sunt:

- ✓ a fost studiată influența avută de impozitele directe, indirecte, dar și de contribuțiile sociale asupra produsului intern brut, cu ajutorul analizei de regresie cu efect aleatoriu, rezultatele fiind de ordin pozitiv și semnificativ;
- ✓ prin intermediul metodei econometrice a vectorului autoregresiv, a fost evidențiată funcția de impuls-răspuns și s-a ajuns la concluzia că impozitele indirecte afectează foarte puțin produsul intern brut și răspunsul economiei nu este semnificativ, iar, în ceea ce privește efectele impozitelor directe, dar și al contribuțiilor sociale obligatorii, rezultatele au arătat un impact negativ asupra produsului intern brut;
- ✓ au fost realizate analize comparative a indicatorilor macroeconomici, care, în raport cu fiscalitatea, pot sublinia progresul economic, social, dar și politic al societății, în cadrul statelor membre Uniunii Europene Centrale și de Est;
- ✓ s-a utilizat trendului Hodrick–Prescott pentru estimarea unei forme simplificate a output gap și au fost folosite corelațiile cu lag-uri și lead-uri și cauzalitatea Granger, pentru demonstrarea legăturii bidirecționale existente între creșterea economică și indicatorii dezvoltării, aferenți capitalului uman;
- ✓ prin intermediul modelul ARDL, a fost evidențiat faptul că indicatorul dezvoltării aferent nivelului educațional contează într-o proporție semnificativă în obținerea unei economii în creștere.

Un nivel ridicat al educației poate îmbunătăți productivitatea, crea o forță de muncă mai bine pregătită și poate contribui la inovare și creșterea afacerilor. De asemenea, poate conduce la crearea de noi oportunități de muncă și la îmbunătățirea calității vieții, prin oferirea unui nivel mai ridicat de siguranță socială;

✓ a fost aplicat modelul VAR recursiv și funcțiile de impuls-răspuns, pentru estimarea multiplicatorilor fiscali la nivelul statelor membre Uniunii Europene Centrale și de Est. Rezultatele obținute au sugerat că impactul fiscalității asupra produsului intern brut este slab, cu excepția cazului în care multiplicatorul fiscal este negativ, unde o scădere a presiunii fiscale ar putea fi utilizată pentru a stimula economia în timpul recesiunilor;

✓ au fost aplicate modelele de regresie lineară, cu regularizare LASSO și AutoSearch, la nivelul mai multor state, incluzând și cele șase din eșantionul ECE, pentru relevarea globală a celor mai importanți factori cu efecte asupra dezvoltării umane și în mod direct asupra bunăstării generale, aceștia fiind nivelul fiscalității, eficiența guvernului și economia din umbră redusă;

✓ a fost observat că, există o legătură strânsă între inegalitatea economică, măsurată prin coeficientul Gini, și dezvoltarea umană, măsurată prin indicele de dezvoltare umană. Reducerea inegalității economice poate duce la o creștere a dezvoltării umane;

✓ pe baza analizelor întreprinse s-a obținut, între nivelul fiscalității și coeficientul Gini, o corelație negativă și puternică, presiunea fiscală contribuind la scăderea inegalității veniturilor;

✓ s-a observat că, între nivelul fiscalității și indicele dezvoltării umane, există o corelație puternică și pozitivă, lucru care se poate traduce prin faptul că o creștere a veniturilor fiscale favorizează creșterea dezvoltării umane, prin surplusul acestora în PIB și utilizarea acestor fonduri pentru a oferi bunuri și servicii publice de calitate;

✓ guvernările eficiente sunt caracterizate de un nivel scăzut al corupției, care este considerat unul dintre cele mai importante rezultate obținute. Cu toate acestea, există și alți factori care contribuie la performanța guvernării, precum transparența, responsabilitatea și eficiența. Reducerea corupției poate avea un impact pozitiv asupra acestor aspecte și, prin urmare, asupra performanței guvernării în ansamblu;

✓ s-a obținut un rezultat similar și în cazul nivelului economiei din umbră, care este cel mai bine asociat cu eficiența guvernării. Pe baza rezultatelor obținute, considerăm că atunci când banii publici se folosesc în mod responsabil, economia subterană este redusă, existând astfel mai puține motive pentru a acționa în mod evazionist;

✓ pe baza corelațiilor realizate, s-a constatat că o guvernare eficientă poate contribui semnificativ la creșterea economică, prin optimizarea cheltuielilor publice și reducerea evaziunii fiscale, ceea ce poate duce la o creștere a nivelului de trai al populației și la o bunăstare generală a societății.

✓ nivelul de trai se corelează cel mai bine cu eficiența guvernării, astfel eficiența guvernului ar putea fi un factor important al dezvoltării umane. Acest rezultat sugerează că un guvern eficient poate contribui la creșterea nivelului de trai prin utilizarea responsabilă a veniturilor publice și prin reducerea economiei subterane, ceea ce poate duce la o distribuție mai echitabilă a bogăției și un mediu mai propice pentru dezvoltarea umană;

✓ prin intermediul modelelor Lasso și AutoSearch, s-a demonstrat faptul că, fiscalitatea este unul dintre factorii importanți ai dezvoltării umane, influența acesteia fiind amplificată, întărită și condiționată de existența unei guvernări la un nivel ridicat, din punctul de vedere al eficienței și transparenței. Astfel, eficiența guvernului și transparența sunt considerați ca fiind factori cheie în maximizarea impactului pozitiv al fiscalității asupra societății.

Conform acestor rezultate, fiscalitatea nu poate fi ignorată sau tratată drept un element dispensabil în asigurarea unei economii ascendente, ci trebuie luată în considerare ca un element esențial în dezvoltarea umană și asigurarea bunăstării societății.

Pe baza rezultatelor obținute, pentru a obține creștere economică, dezvoltare umană și bunăstare generală, prin intermediul politicilor fiscale și a factorilor legați de eficiența guvernării, care au fost identificați drept factori principali ai dezvoltării umane, pot fi formulate următoarele **recomandări:**

- pentru a construi încrederea cetățenilor și a încuraja conformarea voluntară la plata impozitelor, instituțiile și factorii decidenți ai statului ar trebui să pună pe primul loc transparența în toate planurile, lucru care ar conduce la creșteri în cadrul bugetului statului;
- guvernul ar trebui să întreprindă acțiuni constante pentru reducerea corupției și diminuarea fraudei fiscale, ceea ce ar putea conduce spre atragerea de noi operatori în sectoarele din economia formală, lucru care ar da naștere la noi locuri de muncă și în mod direct, din nou, ar contribui la îmbunătățirea încrederii cetățenilor în guvern;
- guvernul, în ansamblul său, prin politicile fiscale aplicate, ar trebui să investească întotdeauna veniturile obținute din impozite pe oferirea de bunuri și servicii publice de calitate, precum infrastructură, sănătate, educație, securitate, industrializare etc.;
- politicile fiscale guvernamentale ar trebui să fie proiectate astfel încât să faciliteze procesul de plată al impozitelor, să îmbunătățească încrederea cetățenilor în sistemul fiscal și să asigure transparența acestuia. Acestea pot fi realizate prin simplificarea proceselor fiscale, eliminarea obstacolelor birocratice, îmbunătățirea tehnologiei și a accesului la informații, precum și prin creșterea nivelului de educație fiscală a cetățenilor;
- construirea unei culturi fiscale naționale ar trebui să fie un element primordial în rândul societăților din prezent. Acest lucru poate fi realizat prin educația cetățenilor cu privire la importanța impozitelor și la modul în care acestea sunt utilizate pentru a finanța serviciile

publice esențiale și proiectele de dezvoltare, precum și prin facilitarea accesului la informații clare și transparente cu privire la sistemul fiscal și despre cum se colectează și se gestionează impozitele. În timp, aceste acțiuni vor îmbunătăți participarea cetățenilor la sistemul fiscal, iar, în mod direct, la asigurarea veniturilor statului, care împreună cu eficiența crescută a guvernului vor avea efecte pozitive asupra dezvoltării umane, cât și bunăstării generale;

- factorii decidenți ai statului pot deține un rol important în îmbunătățirea capitalului uman, prin elaborarea unor politici educaționale și de sănătate adecvate, eficiente și utile pentru extinderea, cât și pentru sporirea câștigurilor potențiale, în termeni de creștere economică și de dezvoltare a bunăstării societății;
- pentru a asigura sustenabilitatea creșterii economice în cadrul statelor ECE, la nivel instituțional, trebuie abordate probleme suplimentare, legate de nivelul fiscalității, eficiența guvernului, diminuarea corupției, pentru a promova dezvoltarea capitalului uman, ținând cont de relația interdependentă și complementară existentă între fiscalitate-economie-dezvoltare umană.

Contribuțiile personale, propunerile și recomandările, din cadrul tezei de doctorat, se concentrează spre oportunitatea aplicării acestora în domeniul economic, fiscal, social, cât și legislativ, prin intermediul unor politici publice eficiente. Din această cauză, este important să se ia în considerare aceste recomandări, în luarea deciziilor la nivel instituțional, astfel încât să se poată asigura dezvoltarea și bunăstarea durabilă a societății.

În ceea ce privește *limitele cercetării*, cu privire la această speță foarte complexă și cu numeroase interdependențe, având în vedere că, bunăstarea generală a populației poate fi cuantificată, net superior, față de indicatorii de ordin cantitativ, prin intermediul variabilelor calitative, prezenta cercetare s-a lovit de date statistice limitate, pe perioade scurte de timp și eșantioane restrânse, cu privire la partea calitativă a bunăstării. Din această cauză, s-a apelat la indicele de dezvoltare umană, cât și la nivelul de trai, măsurat prin produsul intern brut pe cap de locuitor, pentru a cuantifica partea socială a bunăstării, în raport cu fiscalitatea. Pe lângă aceste considerente, legislația fiscală reprezintă o altă limită a cercetării, fiind într-o schimbare continuă, în ceea ce privește politicile fiscale aplicate, la nivelul societăților, schimbare care de multe ori este influențată de mediul exterior, prin apariția unor fenomene perturbatoare, cum ar fi pandemii, războaie, catastrofe naturale, etc., fenomene care pot interfera cu rezultatele cercetării, cât și cu previzionarea acestora. Un alt aspect limitativ, din cadrul prezentei teze de doctorat, este reprezentat de literatura de specialitate, care este caracterizată de evoluții rapide, cu privire la segmentele cercetate, putând pune sub semnul întrebării elementele de noutate, specificate în prezentul demers științific. O altă limitare este faptul că perioada noastră de studiu nu include

perioada afectată de pandemia coronavirus, iar din acest motiv, continuarea studiului cu privire la influența fiscalității asupra economiei, cât și a bunăstării generale a societății este întărită.

Pentru diminuarea limitelor cercetării, trebuie luat în considerare faptul că formarea bugetului național depinde de baza metodologică a sistemului fiscal care operează în fiecare țară și trebuie să ia în considerare nivelul optim al cotelor de impozitare, astfel încât sarcina fiscală asupra contribuabilului să nu fie apăsătoare. Asemenea cercetării lui Abulidze (2020) niciuna dintre problemele politicii fiscale, în materie de venituri, nu sunt la fel de importante ca structura și nivelul impozitelor, deoarece în funcție de aceste două elemente pot exista influențe negative asupra capacităților de finanțare a programelor publice, asupra creșterii și dezvoltării economice, asupra nivelului de trai, dar și asupra altor aspecte economice și sociale¹⁷. Economiiștii susțin că activitatea macroeconomică poate fi afectată diferit, prin intermediul impozitelor directe și impozitelor indirecte, iar impactul prelevărilor fiscale asupra economiei este contradictoriu, existând studii care arată influența negativă a acestora, iar altele susțin influența pozitivă a impozitelor. Aceste dezbateri și rezultate contradictorii sunt o consecință a modului de utilizare a instrumentelor de politică fiscală, în cadrul fiecărui stat, dar și a nivelului de dezvoltare, a metodei de cercetare utilizată și a variabilelor incluse în model.

Din aceste motive, ***continuarea cercetării*** spre aprofundarea relației fiscalitate-economie-dezvoltare umană și ulterior spre relația fiscalitate-bunăstare este motivată, având în vedere relația de interdependență dintre cele trei elemente menționate, care se află într-o relație de interconexiune constantă. Astfel, cercetările ulterioare pot ajuta la îmbunătățirea politicilor fiscale și la înțelegerea impactului acestora asupra bunăstării generale a societății. ***Principalele direcții de acțiune*** se îndreaptă spre concentrarea atenției asupra: studiului fiscalității, prin concentrarea asupra structurii și a nivelului impunerii în cadrul statelor, spre exemplu analiza principalelor tipuri de impozite în relație cu elementele bunăstării; extinderea eșantionului de studiu, respectiv toate statele membre Uniunii Europene, pentru a putea conferi o imagine amplă, cu privire la situația existentă în cadrul statelor dezvoltate și emergente; cât și extinderea perioadei analizate, prin oferirea unor previziuni în timp, cu scopul de realizare a unui index de dimensionare a bunăstării societății, prin luarea în considerare a relației mai sus menționate, între cele trei elemente studiate, în prezenta cercetare.

¹⁷ Abuselidze, G. (2020). Optimality of Tax Policy on the Basis of Comparative Analysis of Income Taxation. European Journal of Sustainable Development, 9(1), 272-272.

1. Abuselidze, G. (2020). Optimality of Tax Policy on the Basis of Comparative Analysis of Income Taxation. *European Journal of Sustainable Development*, 9(1), 272-272.
2. Achim, M. V. et al (2018). Rethinking the shadow economy in terms of happiness. Evidence for the European Union Member States, *Technological and Economic Development of Economy*, 24(1), 199-228.
3. Addison, T., Niño-Zarazúa, M., and Pirttilä, J. (2018) Fiscal Policy, State Building and Economic Development. *J. Int. Dev.*, 30: 161– 172. doi: 10.1002/jid.3355.
4. Ahmed, K. H., Ahmed, S., Mushtaq, M., Nadeem, M. (2016). Socio economic determinants of tax revenue in Pakistan: An empirical analysis. *Journal of Applied environmental and biological science*, vol. 6, pp. 32-42.
5. Alartartseva, E., & Barysheva, G. (2015). Well-being: subjective and objective aspects. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 166, 36-42.
6. Alesina, A., Favero, C., & Giavazzi, F. (2019). Effects of Austerity: Expenditure-and Tax-based Approaches. *Journal of Economic Perspectives*, 33(2), 141-62.
7. Anghelache, C., Iacob, Ș. V., Grigorescu, D. L. (2020). The analysis of the quarterly evolution of the gross domestic product in 2019. *Theoretical and Applied Economics*, 27(1 (622), Spring), 171-182.
8. Azam, M., Hafeez, M. H., Khan, F., & Abdullah, H. (2019). Impacts of Education and Life Expectancy on Economic Growth: Panel data Evidence from Developing Economies. *Pakistan Journal of Social Sciences*, 39(4), 1629-1639.
9. Baltagi, B., H. (2008). *Econometric Analysis of Panel Data*. Chichester: John Wiley & Sons
10. Barrios, S., Ivaškaitė-Tamošiūnė, V., Maftei, A., Narazani, E., & Varga, J. (2020). Progressive tax reforms in flat tax countries. *Eastern European Economics*, 58(2), 83-107.
11. Baum, C. F. (2001), Residual diagnostics for cross-section time series regression models; *The Stata Journal*, Vol. 1, No. 1, pp. 101–104;
12. Berger, E., Israel, G., Miller, C., Parkinson, B., Reeves, A., & Williams, N. (2016). *World History: Cultures, States, and Societies to 1500*.
13. Besley, T., & Persson, T. (2013). Taxation and development. In *Handbook of public economics* (Vol. 5, pp. 51-110). Elsevier <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-53759-1.00002-9>
14. Boianovsky, M.; Hoover, K. D. (2014). In the Kingdom of Solovia: The Rise of Growth Economics at MIT, 1956–70, *History of Political Economy*, 46 annual supplement: 198–228
15. Bova, E., & Klyviene, V. (2020). Macroeconomic responses to fiscal shocks in Portugal. *Journal of Economic Studies*. Vol. 47 No. 5, pp. 1051-1069. <https://doi.org/10.1108/JES-12-2018-0454>
16. Brașoveanu-Obreja, L. (2007), *Impactul politicii fiscale asupra creșterii economice*, Editura ASE București
17. Bringselius, L. (2018). Efficiency, economy and effectiveness—but what about ethics? *Supreme audit institutions at a critical juncture. Public Money & Management*, 38(2), 105-110.
18. Callen, T. (2012). Gross domestic product: An economy's all. *International Monetary Fund*, 28.
19. Canova, F., & Ciccarelli, M. (2013). *Panel Vector Autoregressive Models: A Survey*. Emerald Group Publishing Limited.
20. Caprian, I., & Djugostran, A. (2012). Impozitul ca element fundamental al economiei și societății. *Studia Universitatis (Seria Științe Exacte și Economice)*, 57(7), 113-117.
21. Carone, G., Nicodème, G., & Schmidt, J. H. (2007). Tax Revenue in the European Union: Recent Trends and Challenges Ahead. *European Economy Economics Paper*, (280).
22. Chen, Y. (2020), *The Contributions and Deficiencies of Keynesian Economics*. In: *New Economic Engine: Effective Government and Efficient Market*. China Academic Library. Springer, Singapore DOI https://doi.org/10.1007/978-981-15-2922-1_2
23. **Chițoiu L.A.** & Ungureanu D.M (2022) The Relationship Between Taxation and Economic Growth. Study Case: CEE Countries, *Revista Economică*, Lucian Blaga University of Sibiu, Faculty of Economic Sciences, vol.74(3), pages 23-34. DOI: <https://doi.org/10.56043/reveco-2022-0023>
24. Chugunov, I., & Makohon, V. (2019). Fiscal Strategy as an Instrument Of Economic Growth. *Baltic Journal of Economic Studies*, 5(3), 213-217. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-3-213-217>
25. Codirlașu, A., Moinescu, B., & Chidesciuc, A. N. (2010). *Econometrie avansată*. The Academy of Economic Studies, Bucharest.
26. Comaniciu, C. (2011), *Directions in the fiscal labyrinth*, Publishing House of the "Lucian Blaga" University of Sibiu
27. Comaniciu, C. (2018). Taxation in Emerging Market and Middle-Income Economies: Similarities and Differences Between Countries from Europe and Central Asia. In *Emerging Issues in the Global Economy*, pp. 139-150. Springer, Cham.
28. Cristea L.A., Vodă A.D., Ungureanu D. M. (2019) Determinant Factors of Fiscal Revenues, under Current Economic Conditions, *International Scientific Conference European Financial Systems 2019*, Brno, Czech Republic, p. 82-89, WOS:000503222600009

29. Cristea, L. A. (2019). Increasing the Quality of the Taxes and Fees Impact Assessment on the Romanian Economy. *Quality-Access to Success*, 20, WOS:000459686300087
30. Cristea, L. A., & Grabara, J. (2019). Fiscal impact of the migration phenomenon. *Journal of International Studies*, 12(4), doi:10.14254/2071-8330.2019/12-4/10
31. Cristea, L. A., & Ungureanu, D. M. (2021). Legislative framework of the taxation system-“the main pillar of budget revenues”. *Revista Economica*, 73(Special), 64-85.
32. Cristea, L. A., Vodă, A. D., & Ungureanu, D. M. (2020). The Characterization of the Taxation Process in Terms of Tax Culture, as an Element of Novelty. *Ovidius University Annals, Economic Sciences Series*, 20(2), 863-870.
33. Cristea, L. A., Vodă, A. D., & Ungureanu, D. M. (2020). The contemporary approach of taxation, from the point of view of its historical evolution. Theoretical framework. *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*, 29(2), 147-156.
34. Cristea, L. A., Vodă, A. D., & Ungureanu, D. M. (2021), Tax culture: approached as a new constituent element of the fiscal system, *annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Economy Series*, Issue 2/2021, 124-132
35. Cristea, L. A., Voda, A. D., & Ungureanu, D. M. (2021). Economic growth and development, promoters of national well-being. *Revista Economica*, 73(Special), 86-99.
36. Cristea, L. A., Vodă, A. D., & Ungureanu, D. M. (2021). Fiscal policy and the conceptual mechanism of fiscal system. *Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Economy Series*, Issue 2/2021, 80-86
37. Cristea, L. A., Vodă, A. D., Ciocanea, B., & Luca, M. (2020). Is the Tax Burden a Generating Factor of Fiscal Evasion in South-East Europe?. *KnE Social Sciences*, 153-169, DOI:10.18502/kss.v4i1.5986 WOS:000526350600012
38. Dabla-Norris, E., Misch, F., Cleary, D., & Khwaja, M. (2019). The quality of tax administration and firm performance: evidence from developing countries. *International Tax and Public Finance*, 1-38.
39. Davidson, James E H, et al, (1978), *Econometric Modelling of the Aggregate Time-Series Relationship between Consumers' Expenditure and Income in the United Kingdom*, *Economic Journal*, Royal Economic Society, vol. 88(352), pages 661-692, December.
40. Decancq, K., & Schokkaert, E. (2016). Beyond GDP: Using equivalent incomes to measure well-being in Europe. *Social indicators research*, 126(1), 21-55.
41. Demianyshyn, V. (2019). Tax mechanism of budget revenues formation: the conceptual foundations of theory and modernization trends. *World of finance*, 2 (51), 84-96.
42. Deskar-Škrbić, M., Šimović, H., & Buljan, A. (2018). Fiscal Multiplier Determinants In The CESEE REGION79. *Tax Policy and Fiscal Consolidation in Croatia*, 197.
43. Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction with Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75.
44. Dieterle, D., A. (2020), *Taxation*, ABC-CLIO Press, Greenwood, California, ISBN: 978-1-4408-6993-8
45. Dobrotă, G., & Chirculescu, M., F. (2010). Analysis of tax and extra taxes pressure in Romania and European Union. *Annals-Economy Series*, 4, 300-309.
46. Dumbrăveanu, A. (2017), *Creșterea economică și satisfacția socială*. Teză de doctorat. Universitatea de Vest din Timișoara
47. Dumitrescu, B. A. (2015). The fiscal consolidation consequences on economic growth in Romania. *Romanian Journal of Economic Forecasting*, 18(3), 136-151.
48. Du-Preez, H. (2018). Constructing the Fundamental Principles of Taxation through Triangulation. *The ATA Journal of Legal Tax Research*, 16(2), 25-45.
49. Dynan, K., & Sheiner, L. (2018). GDP as a measure of economic well-being. *Work. Pap*, 43.
50. Easterbrook, G. (2003). *The progress paradox how life gets better while people feel worse*. New York: Random House Incorporated
51. Epaphra, M., Massawe, J. (2017). Corruption, governance and tax revenues in Africa. *Business and Economic Horizons (BEH)*, vol. 13(1232-2019-715), pp. 439.
52. Fatás, A., Mihov, I., (2001), *The Effects of Fiscal Policy on Consumption and Employment: Theory and Evidence*, CEPR Discussion Paper No. 2760
53. Fedajev, A. and Arsić, M., (2017). Drivers of shadow economy in transition countries during the post-crisis period: The results of structural model. *FIKUSZ'17 Proceedings*, 19.
54. Fisher, P. G., Mahadeva, L., & Whitley, J. D. (1997) “The output gap and inflation–Experience at the Bank of England”. In *BIS Conference Papers, Monetary policy and the inflation process*, pp. 68–90. <https://www.bis.org/publ/confp04.pdf#page=84>.
55. Frey, B. S., & Steiner, L. (2012). Political economy: success or failure?. *Contemporary Economics*, 6(3), 10-21.
56. Gashenko, I. V., Zima, Y. S., & Davidyan, A. V. (2019). Principles and Methods of Taxation. In *Optimization of the Taxation System: Preconditions, Tendencies and Perspectives* (pp. 33-39). Springer, Cham.
57. Ghislandi, S., Sanderson, W. C., & Scherbov, S. (2019). A simple measure of human development: The Human Life Indicator. *Population and development review*, 45(1), 219.

58. Granger, C. W. J., (1969), Investigating Causal Relations by Econometric Models and Cross-spectral Methods, *Econometrica*, Vol. 37, No. 3, pp. 424-438.
59. Grimes, A., Ormsby, J., Robinson, A. and Wong, S. (2016). Subjective Wellbeing Impacts of National and Subnational Fiscal Policies. Motu Working Paper 16-05, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2759636> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2759636>
60. Günther, S. (2016), Taxation in the Greco-Roman World: The Roman Principate. Oxford Handbooks Online, DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199935390.013.38
61. Hakan, A. Y., & Haydanli, M. L. (2020), Dilemma of developing countries: Human development index vs tax burden. *İzmir İktisat Dergisi*, 35(1), 91-104.
62. Hastie, T., Tibshirani, R., Friedman, J. H., & Friedman, J. H. (2009). The elements of statistical learning: data mining, inference, and prediction (Vol. 2, pp. 1-758). New York: springer.
63. Havlat, M., Havrlant, D., Kuenzel, R. and Monks, A. (2018). Economic Convergence in the Czech Republic and Slovakia, *European Economy - Economic Briefs 034*, Directorate General Economic and Financial Affairs (DG ECFIN), European Commission.
64. Hodrick, R. J., Prescott, E. C., (1997), Postwar U.S. Business Cycles: An Empirical Investigation, *Journal of Money, Credit and Banking*, Vol. 29, No. 1, pp. 1-16, Published by: Blackwell Publishing
65. Hunady, J., Orviska, M. (2015). The effect of corruption on tax revenue in OECD and Latin America countries. *Theoretical and Practical Aspects of Public Finance*, 80.
66. Iammarino, S., Rodriguez-Pose, A., & Storper, M. (2019). Regional inequality in Europe: evidence, theory and policy implications. *Journal of economic geography*, 19(2), 273-298.
67. Ilzetzki, E., E. G. Mendoza, and C. A. Végh. (2013) How Big (small?) Are Fiscal Multipliers. *Journal of Monetary Economics* 60, no. 2 (2013): 239-54.
68. Ivković, A. F. (2016). Limitations of the GDP as a measure of progress and well-being. *Ekonomski Vjesnik/Econviews-Review of Contemporary Business, Entrepreneurship and Economic Issues*, 29(1), 257-272.
69. Jaimovich, N., and Rebelo, S. (2017). Nonlinear effects of taxation on growth, *Journal of Political Economy*, 125(1), 265-291
70. Kameník, M., Ruščáková, A., & Semančíková, J. (2018). Fiscal multipliers and macroeconomic performance in the case of Slovakia and Hungary. *International Journal of Computational Economics and Econometrics*, 8(1), 79-94.
71. Karnosh, K. (2019). The Evolution of the Hungarian Tax System. *International Immersion Program Papers*, pp. 1-16
72. Kaufmann, D., Kraay, A. & Mastruzzi, M. (2011) The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues. *Hague J Rule Law* 3, 220–246
73. Keen, M., & Slemrod, J. (2017). Optimal tax administration. *Journal of Public Economics*, 152, 133-142.
74. Keynes J., M. (2009), *Teoria generală a ocupării forței de muncă, a dobânzii și a banilor*, Editura: Publica, București
75. Kizilkaya, O., Koçak, E., & Sofuoğlu, E. (2015). The role of fiscal policies on human development: An empirical approach. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 257-271.
76. Kleven, H., Landais, C., Munoz, M., & Stantcheva, S. (2020). Taxation and migration: Evidence and policy implications. *Journal of Economic Perspectives*, 34(2), 119-42.
77. Kotásková, S. K., Procházka, P., Smutka, L., Maitah, M., Kuzmenko, E., Kopecká, M., & Höning, V. (2018). The impact of education on economic growth: The case of India. *Acta Universitatis Agriculturae Et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 66(1), 253-261
78. Kozilek, T. W., Vátavu, S., & Para, I. (2017). Measuring welfare in Romania: alternative and complementary measures to gross domestic product. *Regional Formation and Development Studies*, 22(2), 68-76.
79. Kozlovskiy, S., Pasichnyi, M., Lavrov, R., Ivanyuta, N., & Nepyaliuk, A. (2020). An empirical study of the effects of demographic factors on economic growth in advanced and developing countries. *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*, 23(4), 45-67
80. Krajewski, P., & Piłat, K. (2022). A Comparison of the Effects of Capital and Labour Taxes in CEE Countries. *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*, 25(3), 27-42.
81. Leontief, W. (1974). Structure of the world economy: outline of a simple input-output formulation. *The American Economic Review*, 64(6), 823-834.
82. Libanio, G. A. (2005). Unit roots in macroeconomic time series: theory, implications, and evidence. *Nova Economia*, 15(3), 145-176.
83. Limberg, J. (2020). What's fair? Preferences for tax progressivity in the wake of the financial crisis. *Journal of public policy*, 40(2), 171-193.
84. Lobont, O. R., Vátavu, S., Glont, O. R., & Mihit, L. D. (2019). Quality of government and well-being: assessing the gap in European countries. *Zagreb International Review of Economics & Business*, 22(SCI), 69-82.
85. Londar, S., Lytvynchuk, A., Versal, N., Posnova, T., & Tereshchenko, H. (2020). Investment in Human Capital Within the Creative Economy Formation: Case of the Eastern and Central Europe Countries. *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*, 23(4), 129-148.

86. Lucas Jr, R. E. (1988). On the mechanics of economic development. *Journal of monetary economics*, 22(1), 3-42.
87. Lütkepohl, H. (2013). Vector autoregressive models. In *Handbook of Research Methods and Applications in Empirical Macroeconomics*. Edward Elgar Publishing.
88. Macek, R. (2015). The impact of taxation on economic growth: case study of OECD countries. *Review of economic perspectives*, 14(4), 309-328.
89. Macsim, F.A and Oprea, F. (2016). Tax Harmonization Versus Fiscal Competition. *The USV Annals of Economics and Public Administration* 16.2 (24):145-155.
90. Maksvytienė, I., & Šinkūnienė, K. (2012). Identification and estimation of the influence of general macroeconomic factors on changes in country's tax culture. *Ekonomika*, 91, 66-78.
91. Martorano, B. (2018). Taxation and inequality in developing countries: Lessons from the recent experience of Latin America. *Journal of International Development*, 30(2), 256-273.
92. McNabb, K. (2018). Tax structures and economic growth: new evidence from the government revenue dataset. *Journal of International development*, 30(2), 173-205.
93. Medina L. & Schneider F. (2018). Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years?
94. Medina, L., & Schneider, F. (2019). Shedding light on the shadow economy: A global database and the interaction with the official one. Available at SSRN 3502028.
95. Medina, L., & Schneider, F. (2021). The evolution of shadow economies through the 21st century. *The Global Informal Workforce: Priorities for Inclusive Growth*, International Monetary Fund, Washington DC, USA, 10-6.
96. Metzger, N., & Shenai, V. (2022). Economic growth and human development in OECD countries: a twenty-year study of data 2000–2019. *Journal of European Economy*, 20(4), 585-631.
97. Miller, A. E., Gorlovskaya, I. G., & Miller, A. A. (2016). Development of a mechanism of increasing tax revenues to regional budgets through the development of the securities market. *Journal of Internet Banking and Commerce*, 21, 18–23.
98. Mookodi, L. (2021). Decomposition analysis of the Gini coefficient of consumer expenditures in Botswana. *Development Southern Africa*, 38(4), 622-642.
99. Musayev, A., & Musayeva, A. (2018). A study of the impact of underground economy on integral tax burden in the proportional growth model under uncertainty. *Advances in Fuzzy Systems*
100. Musgrave, R.,A, Musgrave, P., B. (1989). *Public Finance in Theory and Practice Fifth Edition*, McGraw Hill Higher Education, Singapore
101. Nerré, B. (2001). The concept of tax culture. In *Proceedings. Annual Conference on Taxation and Minutes of the Annual Meeting of the National Tax Association*, National Tax Association, Vol. 94, pp. 288-295.
102. Ogundari, K., & Awokuse, T. (2018). Human capital contribution to economic growth in Sub-Saharan Africa: does health status matter more than education?. *Economic Analysis and Policy*, 58, 131-140.
103. Oh, J. S. (2017). Are Progressive Tax Rates Progressive Policy. *New York University law review*. 92(6), 1909-1976.
104. Oprea, F., Mehdiian, S., & Stoica, O. (2013). Fiscal and financial stability in Romania-an overview. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 9(40), 159-182.
105. Păuna, B. (2007). Modelarea si evaluarea impactului investitiilor directe, nationale si internationale asupra pietei muncii si evolutiei macroeconomice din Romania. In *Working Papers of Macroeconomic Modelling Seminar*, Institute for Economic Forecasting
106. Ponomariov, B., Balabushko, O., & Kisunko, G. (2018). The decisive impact of tax administration practices on firms' corruption Experience and Perceptions: Evidence from Europe and Central Asia. *International Journal of Public Administration*, 41(15), 1314-1323.
107. Popescu, L., (2019). The Essence And The Role Of Taxes-The Principles Of Taxation. *Annals-Economy Series*, 4, 13-18.
108. Popescu, L., Popa, N. și Popa, S., (2000). *Fiscalitate*. Editura Spirit Românesc, Craiova
109. Prędkiewicz, P., Bem, A., Siedlecki, R. et al. (2022). An impact of economic slowdown on health. New evidence from 21 European countries. *BMC Public Health* 22, 1405 <https://doi.org/10.1186/s12889-022-13740-6>
110. Rapacki, R. (2005). Fiscal Performance and Fiscal Implications of the EU Accession in Poland, *International Conference on "European Constitution and European Integration"*, Taipei, 10-11 November 2005, ZBW - Leibniz Information Centre for Economics, Kiel, Hamburg
111. Ravn, M.O., Uhlig, H., (2002), On adjusting the Hodrick-Prescott filter for the frequency of observations, *The Review of Economics and Statistics*, MIT Press, vol. 84 (2), pp. 371-375
112. Ricciuti, R., Savoia, A., & Sen, K. (2019). How do political institutions affect fiscal capacity? Explaining taxation in developing economies. *Journal of Institutional Economics*, 15(2), 351-380.
113. Rodríguez-Pose, A., & Ketterer, T. (2020). Institutional change and the development of lagging regions in Europe. *Regional studies*, 54(7), 974-986.
114. Salanie, B. (2011) *The economics of taxation*, Second Edition, The MIT Press London, England ISBN: 978-0-2620-1634-6
115. Samson W., D. (2002), *History of Taxation*, p.21, in Lymer A. and Hasseldine J, *The International Taxation System*, Kluwer Academic Publishers, ISBN 978-1-4615-1071-0 (eBook) DOI 10.1007/978-1-4615-1071

116. Schneider, F. and Buehn, A. (2012). Shadow Economies in Highly Developed OECD Countries: What Are the Driving Forces?, IZA Discussion Paper no. 6891.
117. Schneider, F., (2016). Estimating the size of the shadow economies of highly-developed countries: selected new results, CESifo DICE Report, 14(4), 44-53.
118. Schumpeter J., Backhaus U. (2003) The Theory of Economic Development. In: Backhaus J. (eds) Joseph Alois Schumpeter. The European Heritage in Economics and the Social Sciences, vol 1. Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/0-306-48082-4_3
119. Sgroi, D., Hills, T., O'Donnell, G., Oswald, A., & Proto, E. (2017). Understanding happiness—A CAGE policy report. London, Social Market Foundation <https://www.andrewswald.com/docs/HappinessReport2017V1.pdf>
120. Sharma R (2018) Health and economic growth: Evidence from dynamic panel data of 143 years. PLoS ONE 13(10): e0204940. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0204940>
121. Shrotryia, V. K. (2020). Human well-being and policy in South Asia. Springer Nature Switzerland <https://doi.org/10.1007/978-3-030-33270-9>
122. Simionescu, M. (2016). Macroeconomic Determinants of Permanent Emigration from Romania: a Bayesian Approach. *Journal of International Studies*, 9(2), 170-180.
123. Sims, C.A. (1980). Macroeconomics and Reality, *Econometrica*. 48, pp. 1-48.
124. Sinevičienė, L. (2016). Tax burden and economic development: the case of the European Union Countries. In *Entrepreneurship, Business and Economics-Vol. 2* (pp. 283-298). Springer, Cham.
125. Smith, S. (2015). Taxation and the Economy, p.48, Chapter in *Taxation: a very short introduction* (Vol. 428). Oxford University Press, USA. DOI: 10.1093/actrade/9780199683697.003.0005
126. Spilimbergo, M. A., M. M. Schindler, and M. S.A Symansky. (2009) Fiscal Multipliers. *International Monetary Fund Staff Position Note SPN/09/11*, , Washington.
127. Spirakis G., Sarantidis A. (2017) The Impact of Tax Policy on the Economic Growth of Greece. In: Thomakos D., Nikolopoulos K. (eds) *Taxation in Crisis*. Palgrave Macmillan Studies in Banking and Financial Institutions. Palgrave Macmillan, Cham, https://doi.org/10.1007/978-3-319-65310-5_16
128. Stiglitz, J. E., Sen, A., & Fitoussi, J. P. (2010). *Mismeasuring our lives: Why GDP doesn't add up*. The New Press.
129. Stiglitz, J. E., Tucker, T. N., & Zucman, G. (2020). The Starving State: Why Capitalism's Salvation Depends on Taxation. *Foreign Aff.*, 99, 30
130. Stock, J. H., Watson, M., W., (2001), Vector Autoregressions, *Journal of Economic Perspectives*, 15 (4): 101-115
131. Stoilov, D. (2017) Tax structure and economic growth: Evidence from the European Union, *Contaduría y Administración*, Volume 62, Issue 3, Pages 1041-1057 , <https://doi.org/10.1016/j.cya.2017.04.006>
132. Sucarrat, G., & Escribano, A. (2012). Automated Model Selection in Finance: General-to-Specific Modelling of the Mean and Volatility Specifications. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 74(5), 716-735. Granger, C. W. J., (1969), Investigating Causal Relations by Econometric Models and Cross-spectral Methods, *Econometrica*, Vol. 37, No. 3, pp. 424-438.
133. Sychak, V. (2020). Tax Mechanism as a Financial and Managerial Category. *Accounting and Finance*, (1), 129-138.
134. Terra, F. H. B., Ferrari Filho, F., & Fonseca, P. C. D. (2021). Keynes on state and economic development. *Review of Political Economy*, 33(1), 88-102
135. Tibshirani, R. (1996). Regression shrinkage and selection via the lasso. *Journal of the Royal Statistical Society: Series B (Methodological)*, 58(1), 267-288.
136. Toda, H. Y., & Yamamoto, T. (1995). Statistical inference in vector autoregressions with possibly integrated processes. *Journal of econometrics*, 66(1-2), 225-250.
137. Tvaronavičienė, M., Tarkhanova, E., & Durglishvili, N. (2018). Sustainable economic growth and innovative development of educational systems. *Journal of International Studies*, 11(1), 248-256. doi:10.14254/2071-8330.2018/11-1/19
138. Ungureanu, M.A. (2013) *Politici și practici financiare*, Ed.Universitară, București,
139. Ungureanu, M., A. (coord.), Nedelescu, M., D. și Ungureanu, M., D. (2017), *Fiscalitate comparată și tehnici de optimizare fiscală*, Editura Universitară, București
140. Ungureanu, M.A., (2018) *Finanțe*, Editura Universitară, București
141. Văcărel, I. (coord.) (2007), *Finanțe publice*, Ediția a VI-a, Editura Didactică și Pedagogică, București
142. Vatavu, S., Lobont, O. R., Stefea, P., & Brindescu-Olariu, D. (2019). How Taxes Relate to Potential Welfare Gain and Appreciable Economic Growth. *Sustainability*, 11(15), 4094.
143. Vechiul Testament, Geneza, 41:42 și Noul Testament, Matei 9: 9–13
144. Veenhoven, R. (2000). The four qualities of life. *Journal of happiness studies*, 1(1), 1-39.
145. Vehovar, A., Mumel, D., & Hauptman, L. (2018). A conceptual model of the relationship between personal values and personal tax culture regarding the perception of tax system fairness. *Naše gospodarstvo/Our Economy*, 64(1), 41-47. DOI: 10.2478/ngoe-2018-0005

146. Vodă A., D., & Dobrotă, G. (2018). Implications of fiscal stimuli in macroeconomic plane at the level of some developed and emerging countries. *Annals of 'Constantin Brancusi' University of Targu-Jiu. Economy Series. Special Issue*, 60-67
147. Vodă A.D., Dobrota G., Cristea L.A., Ciocanea B. (2020) Do fiscal rules constrain fiscal policy in Romania?, *KnE Social Sciences*, issue 4 volume (1), pp. 17-33, ISSN: 2518-668X, DOI:10.18502/kss.v4i1.5975, WOS:000526350600002
148. Vodă A.D, Cristea L.A, Dobrotă G. (2020) Procyclical, countercyclical and acyclical fiscal policies, *Ovidius University Annals. Economic Sciences Series -Vol. XX, Issue 2/2020*, pp. 1001-1008,
149. Vodă, A. D., Dobrotă, G., Cristea, L. A. (2021). The Implications Of Economic Theories In Fiscal Policy In Terms Of Government Expenditures. *Revista Economica, Lucian Blaga University of Sibiu, Faculty of Economic Sciences*, 73(2). Pp 122- 132
150. Voukelatou, V., Gabrielli, L., Miliou, I., Cresci, S., Sharma, R., Tesconi, M., & Pappalardo, L. (2020). Measuring objective and subjective well-being: dimensions and data sources. *International Journal of Data Science and Analytics*, 1-31.
151. Wagle, U. R., & Koirala, B. (2014). Welfare economics. In A. C. Michalos (Ed.), *Encyclopedia of quality of life and well-being research* (pp. 7029–7032). Dordrecht: Springer Reference.
152. Zeti C., Cristea L.A. (2021), Causes of Public Expenditure Inefficiency and Proposals for Their Streamlining. In: *Organizations and Performance in a Complex World. IECS 2019. Springer Proceedings in Business and Economics*. Springer, Cham, pp. 417-427, ISBN 978-3-030-50676-6, https://doi.org/10.1007/978-3-030-50676-6_33, <https://www.springer.com/gp/book/9783030506759>

LEGISLAȚIE

153. COM/2018/20 Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE amending Directive 2006/112/EC as regards rates of value added tax
154. Decizia nr. 210/97/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 decembrie 1996 de adoptare a unui program de acțiune pentru vamă în Comunitate
155. Decizia nr. 888/98 / CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30 martie 1998 de instituire a unui program de acțiune comunitară pentru ameliorarea sistemelor de impozitare indirectă a pieței interne (programul Fiscalis)
156. Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată <http://data.europa.eu/eli/dir/2006/112/2019-01-16>
157. Directiva 2008/118/CE a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind regimul general al accizelor și de abrogare a Directivei 92/12/CEE
158. Directiva 92/12/CEE a Consiliului din 25 februarie 1992 privind regimul general al produselor supuse accizelor și privind deținerea, circulația și monitorizarea acestor produse
159. First Council Directive 67/227/EEC of 11 April 1967 on the harmonisation of legislation of Member States concerning turnover taxes
160. Guvernul României, Strategia Fiscal-Bugetară pentru perioada 2020 – 2022, Decembrie 2019
161. Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale
162. Legea nr. 277/2015 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare
163. Ministerul de Finanțe al Ungariei, Act LXXXI of 1996 on Corporate Tax and Dividend Tax
164. Ministerul de Finanțe al Ungariei , Act CXVII of 1995 on Personal Income Tax
165. Ministerul de Finanțe al Slovaciei (2021) Act No. 595/2003 on Income Tax, as last amended
166. Ministerul de Finanțe al Poloniei: Act of 26 July 1991 on Personal Income Tax
167. Regulamentul (UE) 2021/444 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 martie 2021 de instituire a Programului „Customs” pentru cooperare în domeniul vamal și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 1294/2013 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0444&from=EN>
168. Regulamentul (UE) nr. 847/2021 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 mai 2021 de instituire a programului Fiscalis pentru cooperare în domeniul fiscal și de abrogare a Regulamentului (UE) nr. 1286/2013
169. Regulamentului (CEE) nr. 2913/92 din 12 octombrie 1992 de instituire a Codului Vamal Comunitar, versiunea consolidată <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A01992R2913-20140101>
170. Regulamentului (UE) Nr. 549/2013 Al Parlamentului European Și Al Consiliului din 21 mai 2013 privind Sistemul european de conturi naționale și regionale din Uniunea Europeană

GHIDURI, RAPOARTE ȘI STUDII

171. Beyond GDP: The economics of human wellbeing. *Income and economy* (2015) <https://whatworkswellbeing.org/blog/beyond-gdp-the-economics-of-human-wellbeing/>
172. Eldeman Trust Barometer (2020). The 20th annual trust and credibility survey. Edelman Intelligence, a global insight and analytic consultancy. <https://www.edelman.com/trust/2020-trust-barometer>
173. EU Commission. (2009). GDP and beyond: measuring progress in a changing world. COM (2009), 433.
174. EUROMOD - Tax-benefit microsimulation model for the European Union (2021). Country Report: Hungary, <https://euromod-web.jrc.ec.europa.eu/using-euromod/country-reports/>

175. European Commission (2013), European system of accounts — ESA 2010, Eurostat, Luxembourg: Publications Office of the European Union, ISBN 978-92-79-31242-7, doi:10.2785/16644
176. European Commission (2021), Taxes in Europe Database, https://ec.europa.eu/taxation_customs/
177. European Commission – Taxation and Customs Union (2016). The fight against tax fraud and tax evasion - Time to get the missing part back accesat pe https://ec.europa.eu/taxation_customs/fight-against-tax-fraud-tax-evasion/missing-part_en
178. European Commission (2017) Special Eurobarometer 470- Corruption Report Survey, <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/81008>
179. European Commission (2020), Tax Policies in the European Union: 2020 Survey, Luxembourg: Publications Office of the European Union, ISBN 978-92-76-09506-4
180. OECD (2015), Building Tax Culture, Compliance and Citizenship: A Global Source Book on Taxpayer Education, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264205154-en>.
181. Taxation Trends in the European Union, 2020 edition, Directorate-General for Taxation and Customs Union, European Commission, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020
182. Tratatul de la Amsterdam, semnat la data de 2 octombrie 1997, intrat în vigoare la 1 mai 1999. JO C 340, 10.11.1997, p. 115.
183. Tratatul de la Lisabona, care modifică Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul de instituire a Comunității Europene (JO C 306, 17.12.2007); intrarea în vigoare la 1 decembrie 2009.
184. Tratatul Privind Stabilitatea, Coordonarea și Guvernanța în cadrul Uniunii Economice și Monetare din 2 martie 2012
185. Tratatul Privind Uniunea Europeană (Versiune Consolidată) https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0001.02/DOC_1&format=PDF
186. Tratatul privind Uniunea Europeană, semnat la Maastricht la 7 februarie 1992, intrat în vigoare la 1 noiembrie 1993, JO C 191, 29.7.1992, pp. 1–112.
187. Tratatului privind Funcționarea Uniunii Economice (TFUE)-Tratatul de la Roma
188. Uniunea Europeană (2016). O nouă extindere. https://europa.eu/european-union/about-eu/history/2000-2009_ro

REFERINȚE ONLINE, DICȚIONARE

189. *** Accace -Outsourcing and advisory services (2021). Tax Guideline for Czech Republic, <https://accace.com/tax-guideline-for-the-czech-republic/>
190. *** Accace - Outsourcing and advisory services (2021). Tax Guideline for Hungary, <https://accace.com/tax-guideline-for-hungary>
191. *** Accace - Outsourcing and advisory services (2021). Tax Guideline for Slovakia, <https://accace.com/tax-guideline-for-slovakia/>
192. *** Baza de date Eurostat <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
193. *** Baza de date Transparența internațională <https://www.transparency.org/>
194. *** Baza de date WorldBank <https://info.worldbank.org/governance/wgi/>
195. *** Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english>
196. *** Deloitte (2021). International Tax Hightlights- Poland. <https://dits.deloitte.com/#TaxGuides>
197. *** Deloitte (2021). International Tax Hightlights- Slovenia. <https://dits.deloitte.com/#TaxGuides>
198. *** Dicționarului Explicativ al Limbii Române, accesat pe <https://www.dex.ro>
199. *** <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/80/direct-taxation-personal-and-company-taxation>
200. *** https://europa.eu/youreurope/business/taxation/vat/vat-rules-rates/index_ro.htm
201. *** https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.6.6.pdf
202. *** <https://taxsummaries.pwc.com>
203. *** <https://getsix.eu/resources/doing-business-in-poland/social-security-contributions/>
204. *** Raportul de dezvoltare umană <http://hdr.undp.org/en>
205. *** Raportul de fericire globală, <https://worldhappiness.report/faq/>
206. *** Regulamentul organic în Moldova și Țara Românească - crispedia.ro. (2016). Accesat ultima dată în 15.02.2020, <https://crispedia.ro/regulamentul-organic-moldova-si-tara-romaneasca/>
207. *** Tarifului Vamal Comun-TARIC <https://trade.ec.europa.eu/tradehelp/excise-duties>
208. *** The World Bank Glossary: <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/worldwide-governance-indicators/series/CC.EST>
209. *** The World Bank Glossary: <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/worldwide-governance-indicators/series/GE.EST>